

SVINEFOKUS

Grisens adfærd ved håndtering

Sikker håndtering af dyr handler om leder-skab gennem tillid – ikke frygt. Det slog australskfødte Sophie Atkinson fast, da hun i juni måned var i Danmark med henblik på at vejlede danske producenter i sikker håndtering af svin.

AF CAMILLA BØNLØKKE

 - Det hele handler om kommunikation og kropssprog.

Ordene kommer fra den internationalt anerkendte specialist Sophie Atkinson, der er opvokset med kvæg og heste i Australien, hvor dyrene flyttes langt i det åbne landskab. Sidenhen har hun forsket i metoder til skånsom og dermed mere sikker håndtering af dyr,

og i de seneste 15 år har hendes fokus været på at holde kurser i håndtering af dyr.

I dag bor specialisten på en mindre gård nord for Uppsala i Sverige, men hun deler som nævnt gerne ud af sin dedikation og erfaring med rolig og stressfri håndtering af dyr.

I juni måned var hun derfor inviteret til Danmark, hvor hun på Ulvehøjgaard hos svineproducent Brian Holm i Lindknud nær Brørup illustrerede, hvordan håndtering af svin på friland kan klares med en tilgang, så risikoen for arbejdsulykker minimeres.

Fokus på sikkerhed

Anledningen til det inspirerende kursus med Sophie Atkinson er, at en væsentlig del af de alvorligste arbejdsulykker i landbruget sker, når der arbejdes med dyr.

Seges har derfor valgt at øge fokus på effektiv og sik-

Den internationalt anerkendte specialist Sophie Atkinson, der er opvokset med kvæg og heste i Australien, har forsket i metoder til skånsom og dermed mere sikker håndtering af dyr. I de seneste 15 år har hendes fokus været på at holde kurser i håndtering af dyr. (Fotos: Camilla Bønløkke)

ker håndtering af store dyr, og udover en temadag med fokus på håndtering af kvæg, blev det til en teoretisk og praktisk læringsdag i håndtering af svin hos Brian Holm.

Brian Holm driver en økologisk bedrift med 600 søer, produktion af 8.000 slagtesvin, 9.000 æglæggende høns og 250 hektar planteavl. Han lægger ikke skjul på, at han er passioneret omkring det at holde dyr på friland, men erkender da også, at arbejdet med dyr kan føre udfordringer med sig.

Et fuldt booket kursus vidner da også om stor interesse blandt de deltagende landmænd, medarbejdere, landbrugsskolelærere og svine-

konsulenter, der var mødt op til det gratis arrangement. Et arrangement der var finansieret af Branchearbejdsmiljøudvalget, BAU jord til bord.

Frygt forøger faren

Allerede ved den indledende introduktion til Sophie Atkinsons rolige og sikre metode i forbindelse med flytning, læsning og generel omgang med dyr - blev der stille i den længe på Ulvehøjgaard, der i dagens anledning var blevet til et undervisningslokale.

Videoklippene, af situationer hvor grise blot hober sig op i drivgangen i stalden, eller hvor de ved rampen op til lastbilen farer bagud mod personalet med drivbrættet, kunne flere nikke genkendende til.

Sophie Atkinson har blandt andet undersøgt håndterin-

gen af grise og køer på slagterier i Europa og har konstateret en meget stor forskel på håndtering af dyr i Europa kontra Australien, hvor man »bare« åbner lågen.

I Europa har jeg oplevet mange konflikter i forhold til at flytte dyr fra A til B, siger Sophie Atkinson, der fortæller, at dyr, der behandles med respekt, er mindre stressede og dermed har en mindre grad af risiko for sygdom og dårlig kødkvalitet.

Det handler om positiv adfærd, og dyrs adfærd bygger på tillid, understreger specialisten.

Hendes erfaringer og forsøgsprojekter på blandt andet svenske gårde har vist, at nervøsitet – for eksempel i forhold til en orne – forøger den aggressive håndtering, og hun

understreger, at dyr skal have plads, da de ellers panikker og vil forsøge at flygte.

Dyr mister tilliden, hvis man for eksempel lokker dem med foder, og så lukker dem inde. De skal i stedet flytte sig af respekt, understreger Sophie Atkinson, der anbefaler, at man nogle gange flytter dyrene, uden at man har en agenda, så de lærer at blive håndteret.

Så stoler de mere på en.

Kommunikation og kropssprog

Hvis dyrene går imod en, skal man kigge væk og gå den anden vej, og hvis man presser dyrene for hårdt, vil de forsøge at løbe væk.

Sophie Atkinson kan give adskillige eksempler på, at kropssproget har stor betydning, hvis man ønsker, at

Sikker håndtering af dyr

Ulykker kan altid forebygges og vejledning, gode råd og videofilm om principperne omkring sikker håndtering af svin kan findes flere steder. Det gælder blandt andet via:

- Seges, landbrugsinfo under arbejdssikkerhed
- Branchearbejdsmiljøudvalget Jord til Bord informerer om arbejdsmiljø
- Arbejdstilsynet under Landbrug, Skovbrug og Fiskeri

Arbejdstilsynets anbefaling

Arbejdstilsynet indsamler løbende viden om arbejdsulykker og ved derfor, hvad der typisk går galt, når der arbejdes med svin. Tilsynet har blandt andet følgende råd til svineproducenten og de ansatte:

Til landmanden:

- Sørg for at medarbejderen har/får viden om svins naturlige reaktionsmønstre
- Indret drivgange, så de er skridsikre, med passende bredde og uden dele, der rager ud
- Planlæg arbejdet, så der er den fornødne tid til at håndtere svin
- Arranger at der to om at behandle svin, at fiksering kan anvendes, og at der er flugtmuligheder
- Udlever sikkerhedsfodtøj til dine medarbejdere
- Aftal med dine medarbejdere, hvordan svinene skal håndteres og følg op på, at det sker

Til den ansatte:

- Driv svinene uden at påføre dem fysisk smerte. Brug tilstrækkelig tid og undgå pludselig støj
- Driv ikke på svin, der er urolige eller udviser tegn på aggressivitet
- Brug drivplader
- Vær to om behandling af dyr, anvend om nødvendigt fiksering og sørg for, at der er flugtmuligheder
- Anvend det udleverede sikkerhedsfodtøj

Kilde: Arbejdstilsynet

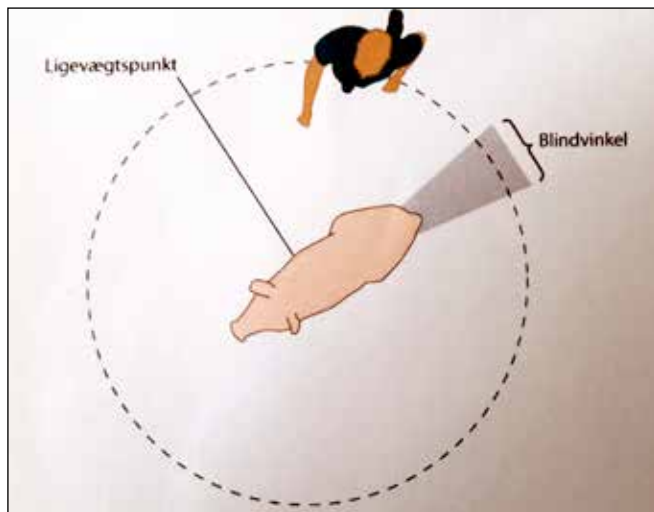
Svineproducent Brian Holm, Ulvehøjgaard, lagde ejendom og søer til kurset med Sophie Atkinson. Samtidig fik han også prøvet at drive søer ved hjælp af Sophie Atkinsons metoder, hvor man placerer sig i forhold til ligevægtpunktet ud for dyrets skulder og ikke i den blinde vinkel bagved, medmindre man vil have soen til at skifte retning.

SVINEPRODUKTION
Kontakt: Camilla Bønløkke
cab@effektivtlandbrug.dk
63 38 25 44

bygger på tillid

Ifølge Sophie Atkinson handler det om at finde »ligevægtpunktet« ud for dyrets skulder, idet dyrene er så påvirket af det, de ser, som var det en lang pind man gik med. Seges har illustreret »ligevægtpunktet« med denne tegning.

dyrene skal samarbejde, så arbejdet kan foregå sikkert og nemt.

- For meget pres reducerer dyrets følsomhed, men dyret skal også respektere vores komfortzone, påpeger specialisten, der fortsætter:

- Det handler om lederskab gennem tillid – ikke frygt. Skal dyret være roligt, skal man agere passivt, og det er nødvendigt at arbejde med dyrene, hvor de kan se os.

Specialisten anbefaler, at man ikke går bag ved grisen,

men lidt ved siden af. Den vil nemlig helst kunne se, hvad der driver den hele tiden. Ved at placere sig ude af den blinde vinkel bag dyret – medmindre man vil have den til at skifte retning – kan man styre dyret, hvorhen man vil.

- Man kan se på grisens ører, at den er opmærksom på, hvor personen der driver den er, siger Sophie Atkinson.

Hun peger dog på, at det kan være en udfordring, hvis der er tale om en gris med de karakteristiske lange landrace-ører, der næsten dækker øjnene. Omvendt skal man heller ikke kigge for meget på dyret.

Ifølge Sophie Atkinson kan dyr ikke se i dybden. Derfor er der flere situationer, hvor de stopper op, netop fordi de ikke tror, de kan komme længere. De har for eksempel svært ved at se, at de kan komme videre, hvis de går ned ad en gang, der drejer skarpt. Forandring i gulvet kan også få dem til at stoppe op, da de ikke kan se

tydeligt, hvad det er. Her skal de have tid til at se det an. Desuden er grise meget følsomme ved skift mellem lys og mørke.

Hold afstand

Det er en fordel at drive grise i flok, men også her skal der holdes afstand, og ifølge specialisten, anvendes omvendt psykologi.

- Jo mere du blokerer for dem, jo mere vil de forsøge at komme væk. Gå i stedet til-

bage, når de kommer imod. Ifølge Sophie Atkinson er grise fantastiske at arbejde med, idet de faktisk er meget samarbejdsvillige.

- Man starter ikke bare med at drive dem hen mod en vogn, man lærer dem at gå i flok, påpeger hun, og forklarer hvordan grisene så vil begynde at lytte, når man arbejder med dem.

- Grise, der presses, vil bare hele tiden vende om, for at se hvad der presser dem. Det er slet ikke nødvendigt at bruge så meget energi på at presse dem med drivbræt. Det er spildt og nytter ikke, understreger Sophie Atkinson og tilføjer:

- Modstand øger modstand. Hvis man er flere personer om at drive et enkelt dyr eller en flok, skal man gå på lige linje – nærmest i et T mod drivretningen. Uanset om man er en eller flere om at flytte et dyr, handler det ifølge Sophie Atkinson om at finde »ligevægtpunktet« ud for dyrets skulder, idet dyrene er så påvirket af det, de ser, som var det en lang pind man gik med.

- Dyrenes respons fortæller, hvor man bør være. Hvis et dyr stopper, så spørg dig selv hvorfor, ud fra dyrets perspektiv, siger Sophie Atkinson.

cab@effektivtlandbrug.dk
telefon 61 20 96 65

Landmænd, medarbejdere, landbrugsskolelærere og svinekonsulenter deltog, da Seges i juni holdt temadag om sikker håndtering af svin.

Stor kontrol med håndtering tilpasset grisens adfærd

Hvis grisen skal være rolig, skal man også selv forholde sig roligt – også selvom lastbilen venter eller regnen siler ned.

AF CAMILLA BØNLØKKE

Det er lige før, at der i mudderet tegner sig et zigzag-mønster efter Sophie Atkinson, sådan som hun roligt men beslutsomt går fra side til side bag flokken af søer

på marken på Ulvehøjgaard, og inden længe er alle samlet foran vognen, som de skal drives ind i.

På Ulvehøjgaard plejer man at være tidligt ude om morgenen og lukke hver enkelt so inde i hytterne, hvis de skal flyttes. Derefter køres vognen fra hytte til hytte, så man på den måde kan læsse hvert enkelt dyr.

Ifølge Sophie Atkinson burde denne procedure dog ikke være nødvendig. Under kursusdagens praktiske del

demonstrerede specialisten derfor i silende sommerregn, hvordan det alene under hensyntagen til dyrenes flugtastand og ligevægtpunkt er muligt at drive en flok frem, styre flokkens retning og drive den ind i en vogn eller igennem en åbning.

Det er desuden muligt at sortere enkelte udvalgte dyr fra den øvrige flok – også selvom man er alene om det. Det fik flere af deltagerne mulighed for at prøve i forbindelse med kursusdagen.

Selvom det ikke var alle de ældre søer, der på den regnfulde dag var så samarbejdsvillige, så var potentialet i teknikken åbenlys. – Ikke mindst, hvis man følger Sophie Atkinsons råd om at vænne de unge søer til at blive drevet i flok i en tidlig alder.

cab@effektivtlandbrug.dk
telefon 61 20 96 65

Det er lige før, at der i mudderet tegner sig et zigzag-mønster efter Sophie Atkinson, sådan som hun roligt men beslutsomt går fra side til side bag flokken af søer

Sophie Atkinson går roligt men beslutsomt fra side til side bag flokken af søer for at drive dem sammen.

Ulykker med grise

Når ulykkerne undersøges, tegner der sig et billede af, hvor det især kan gå galt. Arbejdsmiljøkonsulent Lone Højgaard Borg, Seges, opfordrer på landbrugsinfo til, at man altid husker at undersøge arbejdsulykker, så man undgår at komme til skade. Ved arbejde med svin sker blandt andet følgende ulykker:

- Stik og snit fra kanyler og skalpeller. Ulykkerne sker primært i forbindelse med veterinære opgaver som vaccinationer og kastrationer af smågrise. Uventede bevægelser er den primære årsag.
- Klemningsulykker, hvor personen bliver klemt eller har fået en leghedsdel i klemme, for eksempel beskrives en situation, hvor en person er klemt mellem en gris og en mur.
- At blive »løbet ned« eller trådt på - for eksempel ved drivning/flytning af dyr.
- Bid - en del ulykker beskriver bid i hånden o.a. under arbejde med svin.

Kilde: landbrugsinfo

Ulykkesstatistik - Svin

Dette diagram fra Arbejdstilsynet, Ulykkesprofil - Landbrug mm. 2013, illustrerer, at hele 27 procent af ulykkerne i svineproduktion sker ved håndtering af svin.